

Green Deal en herstelprogramma zetten EU weer op de kaart

**MEINE PIETER
VAN DIJK**

Emeritus hoogleraar
aan de Universiteit
Maastricht en de
Erasmus Universiteit
Rotterdam

Bij haar aantreden eind 2019 presenteerde de Europese Commissie direct een ambitieus klimaatplan om de Europese Unie in 2050 CO₂-neutraal te maken: de *Green Deal*. Een ambitieus plan van bijna 1.000 miljard dat bepalend zou moeten zijn voor de (vijfjarige) zittingsduur van de Commissie.

Maar toen kwam de coronacrisis, met grote economische gevolgen. Het Brusselse antwoord was een economisch herstelprogramma van 807 miljard euro dat de economische groei in de hele unie moet gaan aanjagen. Zowel de Green Deal als het economische herstelprogramma geeft de Europese Unie een nieuw gezicht. Maar hoe verhouden de groene ambities van Brussel zich met de wens van een snel economisch herstel?

Green Deal

Om het ambitieuze doel van koolstofneutraliteit in 2050 te bereiken heeft de Europese Commissie een Klimaatplan voor 2021–2030 opgesteld. Daarin staan voorstellen voor het opvoeren van de productie van hernieuwbare energie, voor de voortzetting van het Europese systeem voor emissiehandel en hoe we op een andere manier met ons vuilnis moeten omgaan.

De Europese Commissie wil voor het realiseren van deze Green Deal al haar financiële instrumenten inzetten. Behalve obligaties worden ook het inzetten van subsidies voor duurzame innovatie en het aanpassen van staatssteunmaatregelen (regels voor hulp van de overheid) genoemd.

Uitgangspunt is dat het klimaatbeleid moet doorsijpelen naar alles wat de EU doet. Het plan bevat vijftig maatregelen, waarvan de belangrijkste zijn een koolstofheffing aan de Europese buitengrens om oneerlijke concurrentie te voorkomen, en een industriebeleid om de koolstofuitstoot in 2050 tot nul te beperken. De Green Deal is daarmee vooral een serie van beleidsinitiatieven om overheden, bedrijven en burgers zo ver te krijgen dat er minder broeikasgassen worden uitgestoten.

Herstelprogramma

De doelstelling, benadering en looptijd van het economische herstelprogramma zijn echter totaal anders. Doel van dit programma is om de economische groei in – vooral de door corona het hardst getroffen – EU-landen binnen een relatief korte tijd te kunnen aanjagen. Hiervoor is 807 miljard euro aan giften en leningen beschikbaar. Dat geld komt niet uit de EU-begroting, maar wordt geleend op de kapitaalmarkt, waarbij de EU voor terugbetaling garant staat.

Besteding vindt plaats op grond van ingediende plannen, die aan een aantal voorwaarden moeten voldoen en die de door Brussel gesuggereerde hervormingen zullen moeten realiseren. Andere voorwaarden zijn dat de plan-

nen de economische groei dienen te bevorderen en bij moeten dragen aan de energietransitie.

Dat de plannen de energietransitie moeten ondersteunen, toont aan dat de Green Deal en het herstelprogramma elkaar kunnen versterken. Zo moet 37 procent van de ingediende projecten voor het herstelprogramma aan het klimaat gerelateerd zijn. De projecten moeten bijdragen aan de energietransitie, en mogen het milieu niet schaden. Daarnaast raakt een deel van de vereiste hervormingen aan het klimaatbeleid van lidstaten.

Door deze eisen maakt de Europese Commissie de lidstaten ervan bewust dat het ernst is met het verlagen van de CO₂-uitstoot. Tegelijkertijd zijn de inspanningen van het herstelprogramma niet voldoende om de doelstellingen van de Green Deal te halen en wordt het voor de EU moeilijk om naast al dat voor het herstelplan geleende geld (maximaal 807 miljard) ook nog eens de noodzakelijke fondsen te mobiliseren voor de rest van de Green Deal-plannen. Er zal een serieuze inspanning nodig blijven om in 2050 de CO₂-neutraliteit te realiseren, ook nadat deze Commissie in 2024 is afgetreden.

Steun lidstaten

Het Europese project heeft lange tijd gekampt met een gebrek aan een groter verbindend verhaal. De Green Deal en het herstelprogramma bieden een dergelijk ambitieus gezamenlijk doel, en laten zien dat Europa een antwoord heeft op de grote uitdagingen van deze tijd. Middels dit herstelplan biedt Europa een daadkrachtig antwoord op de economische uitdagingen van de coronacrisis, terwijl de Green Deal laat zien dat de lidstaten in staat zijn om gezamenlijk een klimaatverandering te lijf te gaan. De Green Deal en het economische herstelprogramma kunnen elkaar hierbij versterken.

Dit nieuwe collectieve verhaal voorkomt een verder uiteengroeien van de noordelijke en de zuidelijke staten, de oude en de nieuwe landen, en de landen met en zonder de euro. Het daadkrachtige optreden van de Europese Unie in de corona- en klimaatcrisis versterkt daarnaast de positie van Europa in de wereld.

De Green Deal en het herstelprogramma verdienen dan ook de steun van Nederland. Nu de EU met een duidelijk verhaal komt, is het van het grootste belang dat deze plannen bij de lidstaten kunnen rekenen op steun. De regeringen moeten bereid zijn om zich achter deze plannen te scharen. Er is geen andere keuze, wil Europa een partij kunnen blijven bij de plannen van China met de wereld. Ursula von der Leyen heeft haar lot verbonden aan de Green Deal door de energietransitie centraal te stellen in de plannen van de Commissie. De vraag blijft wat de lidstaten gaan doen om ervoor te zorgen dat al deze plannen goed uitpakken.